

Незагойна рана трагедії Озірець

Підготувала: **Галина Трохимчук**
2016 рік

Війна... Хто пережив її, той знає, скільки горя і страждань принесла вона нашій землі. Скільки б не минуло часу після Великої Вітчизняної війни, не забудеться вона людьми. З покоління в покоління переказуються страшні історії катувань, звірств скоєних фашистами на території України.

Мені хочеться розповісти про страшну трагедію, яка сталася в роки Великої Вітчизняної війни в селі Озірці Березнівського району, Рівненської області. Ще з самого малечку я чула цю розповідь від односельця, а він чув цю жахливу історію від свого дядька Антона Івановича, який був очевидцем цих подій і якому вдалося вижити після всього...

На територію Рівненської області німці вдерлися 25 червня 1941 року. Окупанти винищували всіх: чоловіків, жінок, дітей, а також спалювали цілі села. Не обминуло це страшне лихо і село Озірці. Трагедія сталася в 1942 році... В один із зимових ранків 15 грудня 1942 року на дорозі між селами Озірці та Погорілівка (сьогодні с. Поліське) німці знайшли вбитими свого офіцера та двох солдатів, які прокладали зв'язок з селища Людвиполь (сьогодні Соснове) до м. Костопіль. Хто їх вбив, чи партизани, чи хтось із місцевих месників, достеменно до цих пір ніхто не знає. Тому що в 1942 - 1943 роках через навколишні ліси здійснювали свої рейди партизанське з'єднання під командуванням С. Ф. Маликова, яке мало дуже велику підтримку від місцевого населення. Через це ще говорили, що німців було вбито партизанами - братами Струтинськими.

Але карателі вирішили по своєму. Вони відміряли відстань від місця, де лежали вбиті фашисти, до сіл Озірці та Погорілівка, до якого села ближче. Всього декілька метрів були вирішальними... Село Озірці було приречене.

На світанку 16 грудня 1942 року німецький каральний загін разом з поліцаями повністю оточили село. Перед тим німці наказали привезеним із сусідніх сіл чоловікам викопати велику глибоку канаву. Навколо стояли озброєні кати і мовчки спостерігали за роботою, а тим часом поліцаї почали вигрібати з хат нажитий роками нехитрий селянський скарб, а людей виганяти на двір. Дехто з селян запідозривши недобре, стали лаштуватися до втечі та було вже пізно...

Нелюди почали гнати селян до лісу, оточивши щільним кільцем, а хати підпалювали. Вони не жаліли нікого: ні старих,

ні малих... За деякий час всіх жителів було зігнано під ліс, десь за вісімсот метрів від палаючого села, де волали корови, свині, вили страшенно собаки...

Застрочили кулемети. Люди падали в заздалегідь вириту здоровенну яму, а маленьких дітей живими кидали на мертві тіла людей. Це було якесь жахіття: діти плакали, матері кричали страшним криком, старі люди молилися до Бога... Порятунку не було. За декілька хвилин німці винищили ціле село, не стало 365 чоловік... Пораних людей нелюди добивали пострілом в потилицю. А потім поліцаї присипали мертві тіла землею і поїхали. Ще три доби, зі слів очевидців, ворушилася могила і було чути стогін. Невеличке болото, яке стояло поруч, було червоне від крові...

Від села залишилися згарища і велика братська могила. За спогадами очевидців на той час в селі проживало всього сім українських сімей, а всі інші були польські.

Але не всіх знищили карателі в той страшнючий, зимовий день. Зокрема залишилися живими Антон Іванович Маліновський та його син Іван, які в той час поверталися з роботи і, почувши страшні крики, тихцем підібралися до села.

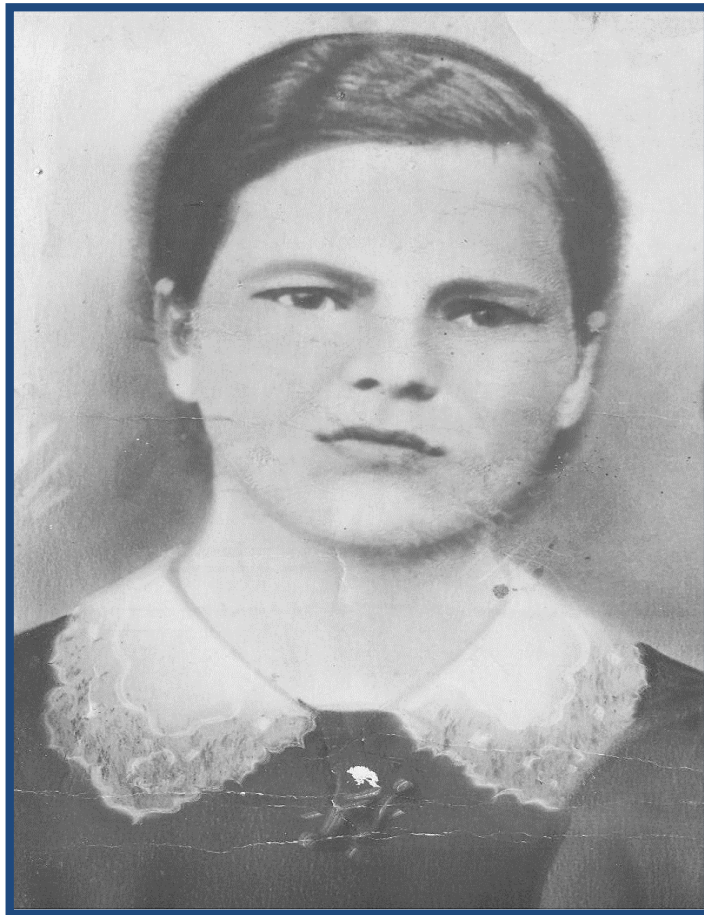

Маліновський Антон Іванович з внуком Валентином

Вони на власні очі бачили всі ці звірства, як вбивали людей, знищували село, як горіла їх хата...

Антон Іванович пережив власну страшну трагедію, адже разом з односельцями було вбито його дружину, доньок Антоніну і Надію та наймолодшого сина, якому виповнилося всього дванадцять років. Його сім'я навіки залишилася спочивати у великій братській могилі разом з своїми сусідами, друзями...

Вже після війни, Антон Іванович Маліновський зі сльозами на очах згадував, як в той страшний для сім'ї день, ранком, коли він збирався на роботу, наймолодший син дуже просив, щоб його також взяли, але Антон Іванович залишив його дома.

Антоніна Антонівна Маліновська

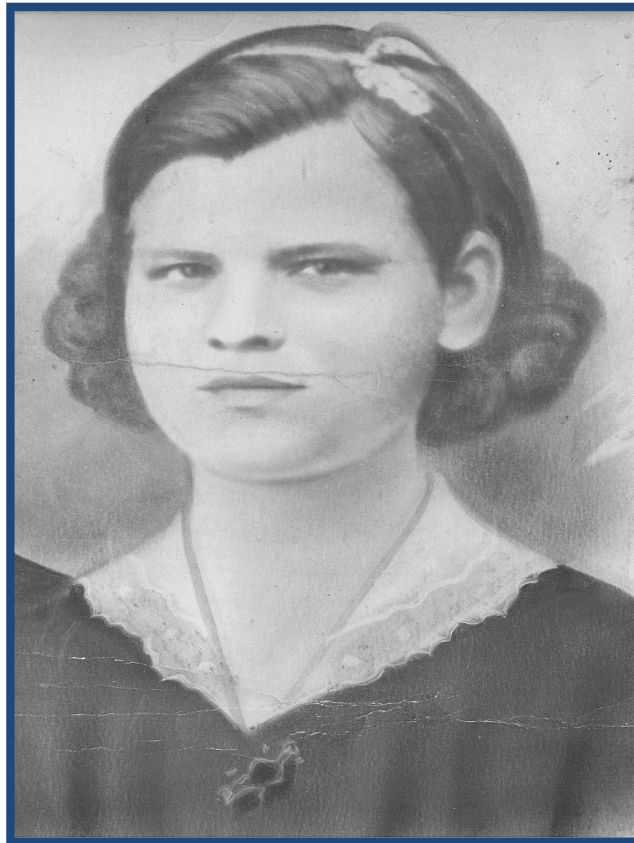
Старша донька Надія, якій було на той час всього вісімнадцять років, хотіла врятувати своє життя, вона почала тікати з хати до лісу, але не добігши декілька кроків до дерев, як її наздогнала куля ката...

Сьогодні при в'їзді в село Озірці стоїть обгороджена, доглянута родичами могила Надії Антонівни. На даний час в

селі, у батьковій хаті, проживає її племінниця Марія Іванівна, яка і доглядає за могилою.

Могила Надії Антонівни (2016 р.)

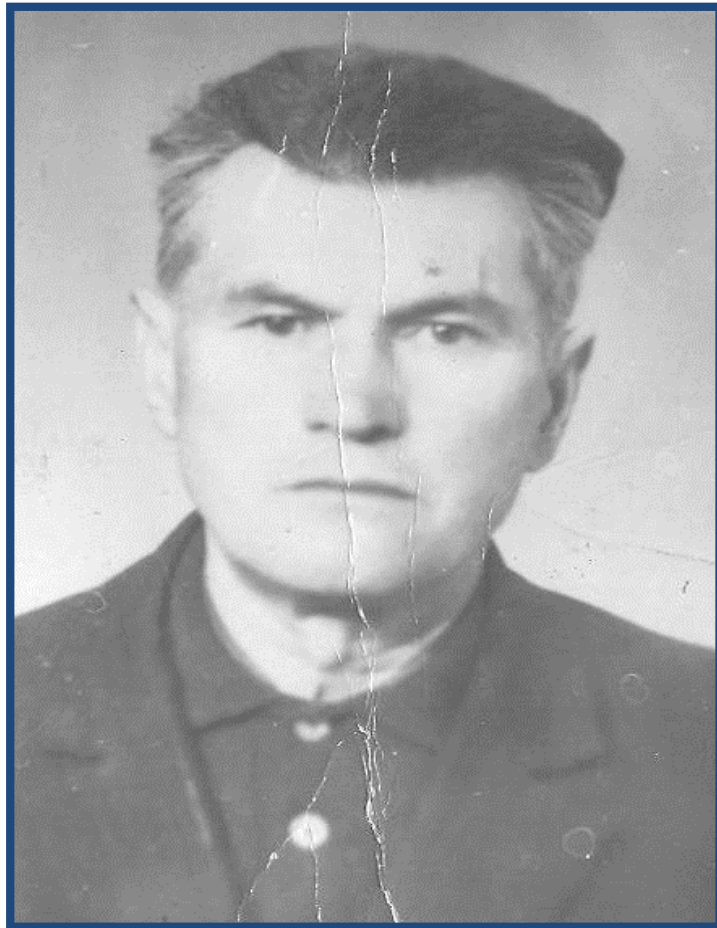

Надія Антонівна Маліновська

Син, Іван Антонович, який на той час переховувався разом з батьком, згодом пішов воювати на фронт. Повернувся він з війни вже в вересні 1945 року, інвалідом. Він довго лікувався в госпіталі, в нього була поранена нога та рука, на якій було відірвано декілька пальців. Згодом в 1953 році він одружився з дівчиною, яку звали Ганна, і з якою в нього було двійко діточок: Валентин і Марія...

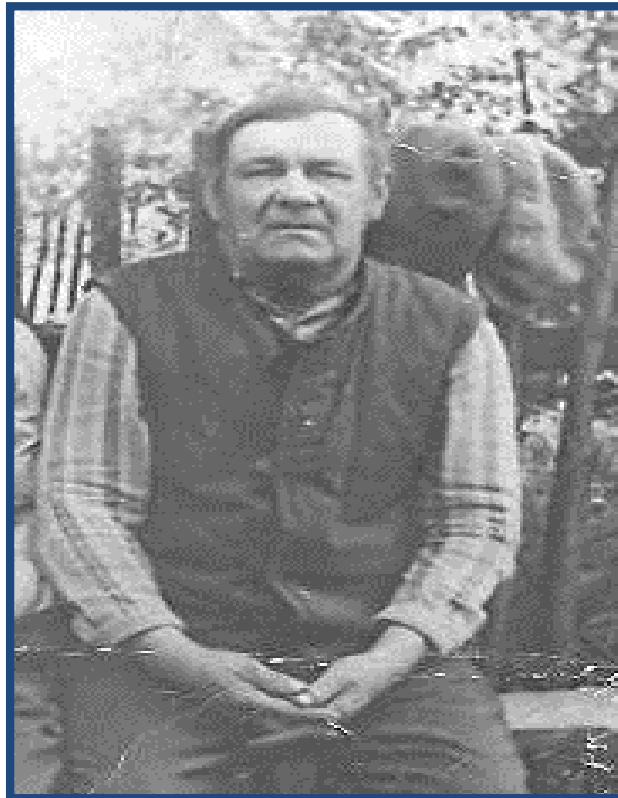
Він дуже часто згадував і розповідав людям про той, страшний день, про ті страшні жахіття які він бачив 16 грудня 1942 року. Ці події назавжди закарбувалися в його пам'яті.

В Івана Антоновича було багато фронтових нагород і коли його не стало в 1987 році, його рідні поховали його разом з нагородами.

Іван Антонович Маліновський

Ще два мешканці села Озірці залишилися живими: це два рідних брати Роман та Іван Литвинчуки. Їх сім'ю німці розстріляли у власній хаті.

Іван Кирилович Литвинчук

За спогадами різних людей Озірці і навколишні села було звільнено від німецьких фашистів партизанами з'єднання С. Ф. Маликова 7 січня 1944 року.

Боїв за село як таких не було, тому що все було спалене, знищене. Тільки на краю села стояла хата, яка не догоріла.

Перед наступом наших солдат у фашистів не було заздалегідь підготовленої суцільної оборони. Вона складалася лише з окремих об'єктів опору, створених в населених пунктах, зайнятих підрозділами 10-го охоронного батальйону СС, підсиленого штурмовими гарматами «фердинанд» та бронетранспортерами.

Про одне таке місце фашистської оборони згадує письменник Яків Стецюк у спогаді «Вижва». Це урочище «Хвоянка», що знаходиться за декілька кілометрів від села Озірці. Тут був дуже жорстокий бій. Партизани при допомозі одного з армійських батальйонів 337 полку 121 Гвардійської Гомельської стрілецької дивізії, яким командували капітани Олександр Григорович Коновалов і Петро Пилипович Солодов,

знищили фашистський полк, що окопався у «Хвоїнці». Про це згадує також ветеран війни В. Я. Сидоренко у своїх спогадах «Гвардійці 121-ї».

Після визволення дуже багато чоловіків з навколишніх сіл пішли воювати за рідну землю. Але і багато з них не повернулося додому...

Тільки по закінченні війни село почало підніматися зі згарища. Будувалися нові будинки, народжувалися діти. Село Озірці - це мальовничий тихий куточок, який розміщений серед лісу. А на тому місці, де були розстріляні люди, поставили обеліск, а згодом, десь в 2010 році, на місці обеліска було поставлено дерев'яний хрест та покладено гранітну плиту на якій написано: «Тут розстріляно 16 грудня 1942 року німецько – фашистськими загарбниками 365 жителів села Озірці. Вічна їм пам'ять»

Пам'ятна гранітна плита (2016 р.).

Пройдуть роки і настане той час, коли зовсім не буде живих свідків того страшного лихоліття, але впевнена, що залишиться пам'ять про них, про ту жорстоку і бездушну війну,

яка забрала життя мільйони людей, принесла лихо і горе на нашу українську землю.

Ось і сьогодні через стільки років ми боремося за свою незалежність, за мирне життя, за дитячий сміх. І знову гинуть у цій безглуздій війні наші батьки, чоловіки сини. Знову ворог топче нашу землю, горять будинки, гинуть мирні люди на сході України. Це все зобов'язує всіх нас усвідомити, що ми повинні цінувати все те, що має кожен із нас сьогодні, аби ніколи більше не чути плачу матерів, які ховають своїх синів, щоб темні хмари не закрили нам яскраве сонце і чисте, мирне небо.

Ще в 1998 році за статистичними даними в Озирцях налічувалося 57 дворів та проживало 199 мешканці. Працював магазин та початкова школа. До села не їздив ніякий автобус, хоч і була дорога, щоб добратися до районного центру потрібно було йти пішки декілька кілометрів до с. Поліського або с. Бистричі, щоб кудись доїхати.

Сьогодні в селі немає вже ні магазину, ні школи. Хоч є вуличне освітлення і доїжджає рейсовий автобус два рази на день. Залишилося всього 29 будинків з яких 14 стоять пустками, а проживає всього 86 жителів, з яких 11 дітей. Не хоче залишатися молодь, втікає до міста, виїжджає за кордон. А старі люди помирають. Ніхто не хоче повертатися у своє родинне гніздо...

... Минають роки. Заростає стежка до могили, давно повмирали очевидці страшної трагедії, передаються з уст в уста трагічні події, але зосталася правда великого болю, пам'ять людей.

Знищували українців вороги, як могли: виселяли, вбивали, катували, та відібрати пам'ять у народу не змогли. І добре, що вона сьогодні озивається нам через давні та нові пам'ятні місця: хрести, пам'ятники, за розповідями очевидців.

Хочеться закінчити свою розповідь віршем, який був написаний мною ще в 1985 році, ще коли була школяркою. Тому що я народилася і виросла в селі Озирці, тут промайнула моя юність, де і сьогодні живе моя мама...

На могилі односельчан

**Стою в задумі на могилі,
В березах білих за селом.
... Я раптом знову уявила,
Як страшно тут колись було.**

**Село фашисти зруйнували,
Погнали всіх людей під ліс...
Стріляли всіх, штовхали в яму,
О скільки горя, скільки сліз...**

**Вогонь і смерть в одне змішались,
Під лісом плив тяжкий туман.
Ще довго тут земля стогнала,
І кров сочилася із ран...**

**Ні! Ми ніколи не забудемо,
Ні тих людей, ні днів війни.
Ми кличем всіх... Боріться люди!
Щоб завжди мир був на землі.**

Могила в селі Озірці (2016 р.)